

KROPPSON

KÖNSVERKTYGET

- ett material för samtal om kropp, kön och identitet i årskurs 4-6

Innehållsförteckning

- Ur skolans värdegrund och uppdrag..... s.4
- Syfte s.5
- Kropp och form s.6
- Skala s.7
- Delar s.8
- Förslag på lektionsupplägg s.10
- Förslag på frågor s.11
- Skapa egen karaktär s.14
- Avslutande ord s.16

Ur skolans värdegrund och uppdrag:

- “Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling.” s.2
- “Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.” s.3
- “Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.” s.4
- “I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas.” s.5

Skolverket (2022). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22).

Syfte

- Detta material agerar stöd åt undervisning om kropp, kön och identitet i mellanstadiet. Materialet syftar till att bredda förståelsen av kön, dess påverkan på våra liv och genom att visualisera denna komplexitet, hjälpa elever att förstå och reflektera över könsmonster.
- Arbetet har tagits fram baserat på skolverkets läroplan samt den pedagogiska metodiken *Storyline*. Genom storyline-metodik får eleverna i detta fall arbeta med fiktiva karaktärer och utforska hur biologiska, sociala och psykologiska aspekter av kön kan samverka och upplevas olika. Storyline-metoden valdes eftersom den utgår från deltagarnas egna tankar och erfarenheter genom berättande, gestaltning och gemensamt utforskande. Detta ligger nära projektets ambition att göra komplex kunskap mer tillgänglig och mindre abstrakt genom design.
- Frågor om kropp, kön och identitet kan kännas stora och komplexa och därför syftar verktyget till att skapa en visuell förståelse och nyfikenhet som tillsammans med tillförd kunskap kan framföra en introduktion till dessa ämnen.
- WHO beskriver kön som bestående av biologiska, sociala och identitetsmässiga dimensioner, vilket ligger till grund för materialets utformning. I materialet konkretiseras dessa dimensioner genom följande kateogrier:

- Biologiskt kön = **Kroppen**
- Psykologiskt kön = **Känslan**
- Socialt kön = **Stilen**

Kropp och form

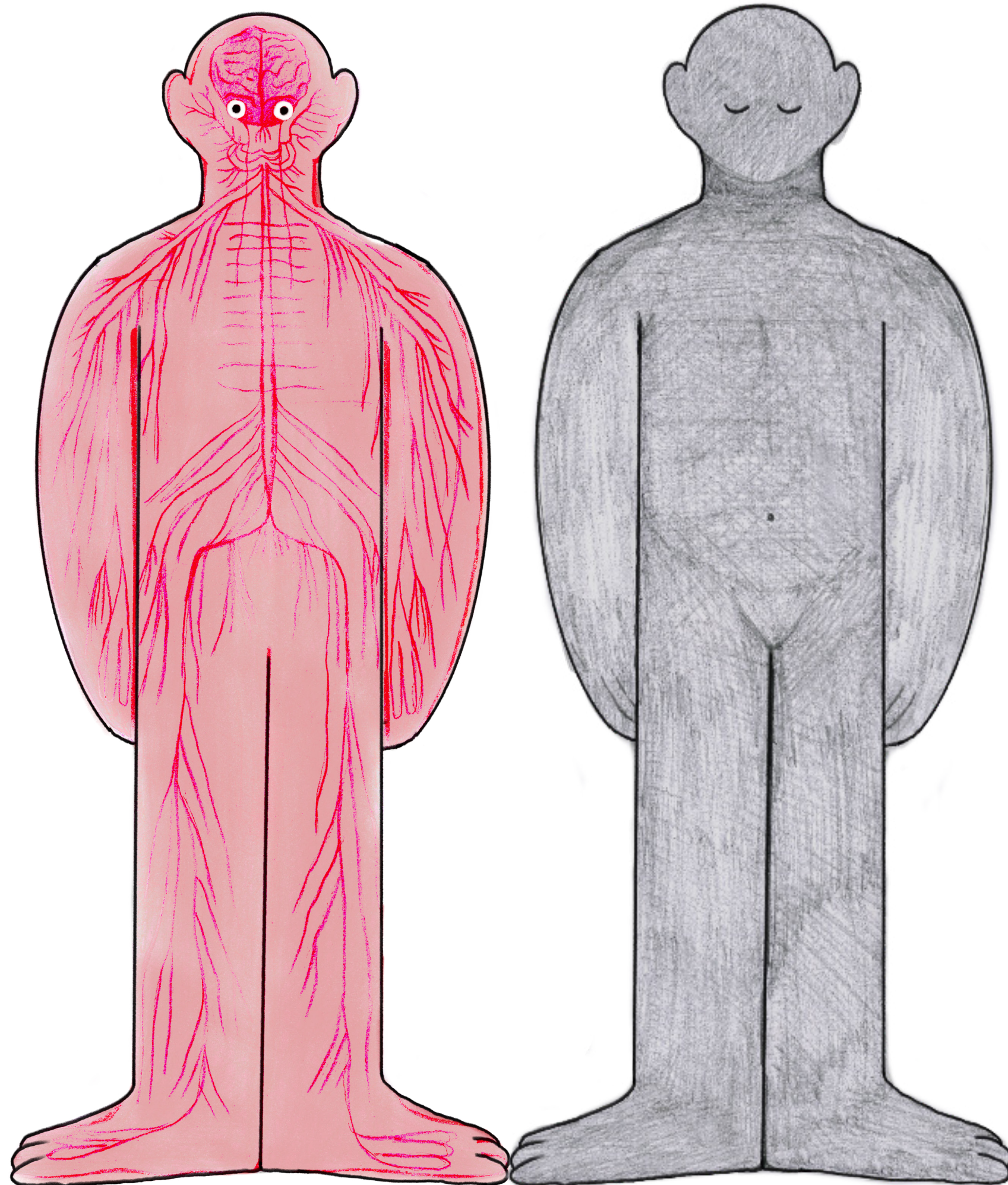
Figuren är cirka 150cm hög, handsydd i canvas-tyg med insydda magneter och har fått namnet Kroppson.

Kroppson består av ett hudlager i grått som kan öppnas upp för att visa nervsystemet tillsammans med hjärnan bakom.

Nervsystemet används för att representera det som inte går att se - den subjektiva upplevelsen av att vara en person. Detta möjliggör samtal om identitet som något inre, snarare än något som kan avläsas från utsidan.

Hudlagret är ritat med blyerts för att skapa en neutral hud som inte syftar att likna en viss typ av kropp eller etnicitet.

Dessa lager är tänkta att visa att vi alla är lika i grunden oavsett delarna som sedan läggs på. Dessa illustrationer är tänkta att utgöra skissartade exempel.

Skala

Högst upp på Kroppson går en färgskala från rosa till blå. Färgskalan bygger på kulturellt etablerade kodningar där rosa och blått ofta kopplas till tjej och kille. Dessa färger används medvetet som en pedagogisk ingång, då de är igenkännbara för elever och därmed underlättar förståelse. Samtidigt utmanas denna binära uppdelning genom en glidande skala där lila och mellanliggande nyanser synliggör variation och komplexitet.

Skalan kan användas till exempel för att:

- Placera könsorganen längs skalan för att visa hur vi brukar se en vagina som kvinnlig markör och penis som manlig markör och däremellan finns variationer av könsorgan som inte går att placera i dessa kategorier. Dessa organ kan finnas hos intersex personer och visar att biologin/kroppen är varierande.

- Reflektera över varför vissa klädesplagg placeras olika på denna skala. Vilka plagg är i dagsläget neutrala på mitten av skalan och vilka plagg ligger längst ut på kanterna i den allmänna uppfattningen. Har det alltid sett ut så?

- Våra identiteter och känslor av "jaget" kan även placeras olika på skalan. Detta hjälper elever att förstå att det inte finns en box man måste placeras och passa in i utan vi kan skilja oss även i denna aspekt och det finns mer plats visuellt än hur det pratas om i tal. T.ex. är ickebinär en identitet som placeras på skalan och inte i någon ände.

Delar

Med tillhörande delar av materialet ges möjlighet att diskutera vidare kring kategorierna **Kroppen** **Känslan** **Stilen**.
Nedan finns en beskrivning av de delar som tillkommer tillsammans med illustrationer av dessa på tilliggande sida.

1-6 : Yttre könsorgan baserad på medicinsk forskning

7 : Större yttre bröst

8 : Mindre yttre bröst

9 : Inre bröst med bröstkörtlar

10 : Inre bröst utan bröstkörtlar (endast fettvävnad)

11 : Livmoder

12 : Testiklar

13 : Pratbubbla med olika alternativ

14 : Långt hår

15 : Kort hår

16 : Fluga eller rosett

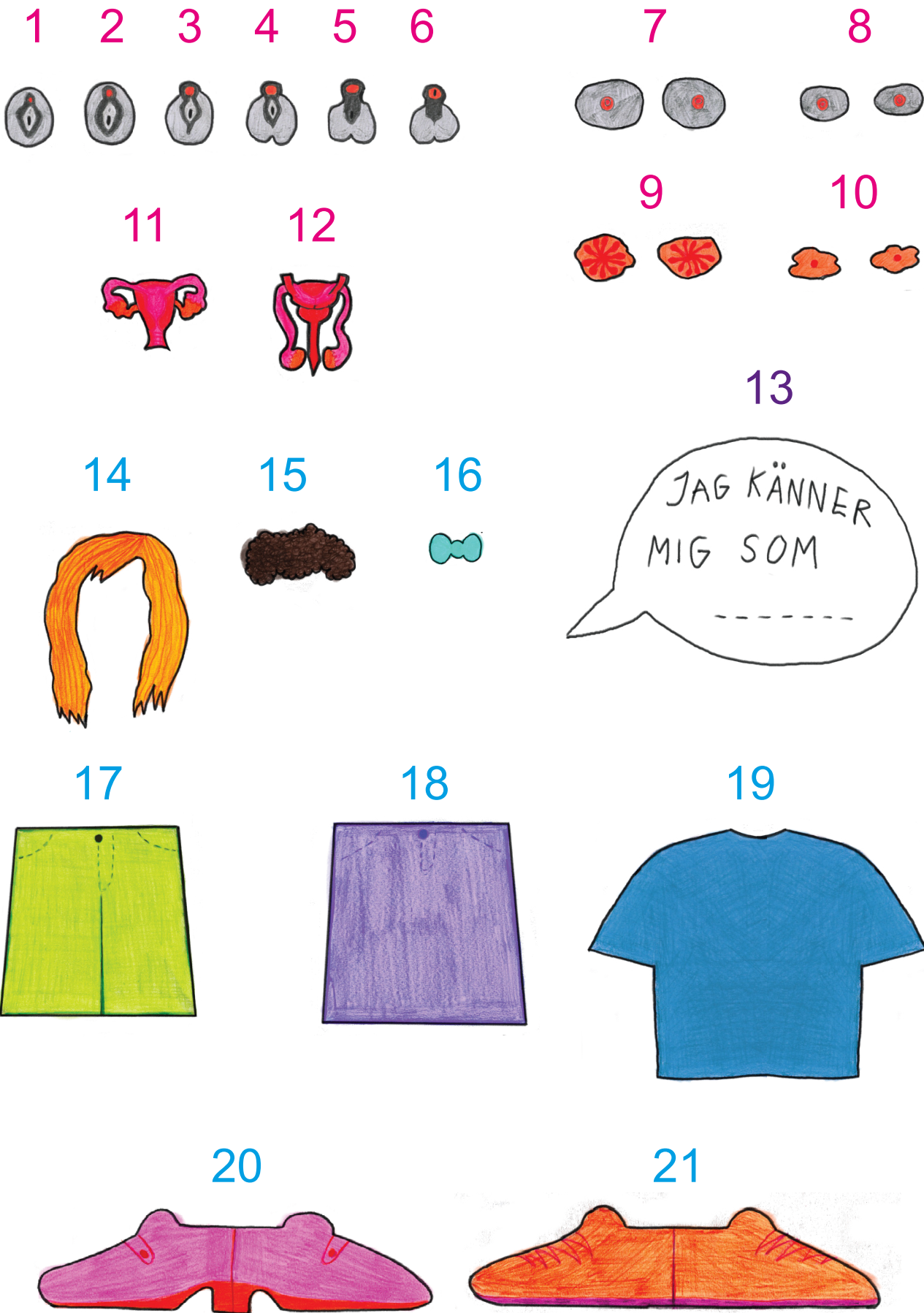
17 : Shorts

18 : Kjol

19 : T-shirt

20 : Skor med klack

21 : Skor utan klack

Förslag på lektionsupplägg (ca 45 min)

Introduktion (5min)

Introducera *Kroppson* på whiteboard tavlan. Förslagsvis kan alla delar fästas på tavlan innan lektionsstart så att dessa syns tillsammans under hela lektionen.

Utforska Kroppson (15 min)

Utforska tillsammans hur människan ser ut på insidan och utsidan. Vad finns det för likheter eller skillnader?

Gå igenom delarna:
Kroppen (inre och yttre organ)
Känslan (nervsystemet och identitet)
Stilen (klädesplagg och behåring)

Gemensam övning (15 min)

Skapa en karaktär tillsammans genom att sätta samman delar från varje kategori, inuti och utanpå. Diskutera hur denna skapade karaktär kan tänkas uppleva sin omgivning. Hur kan en dag se ut för denna karaktär och kan vi se på någons utsida vad som händer på insidan? (Fler frågor finns på nästa sida)

Reflektion (10 min)

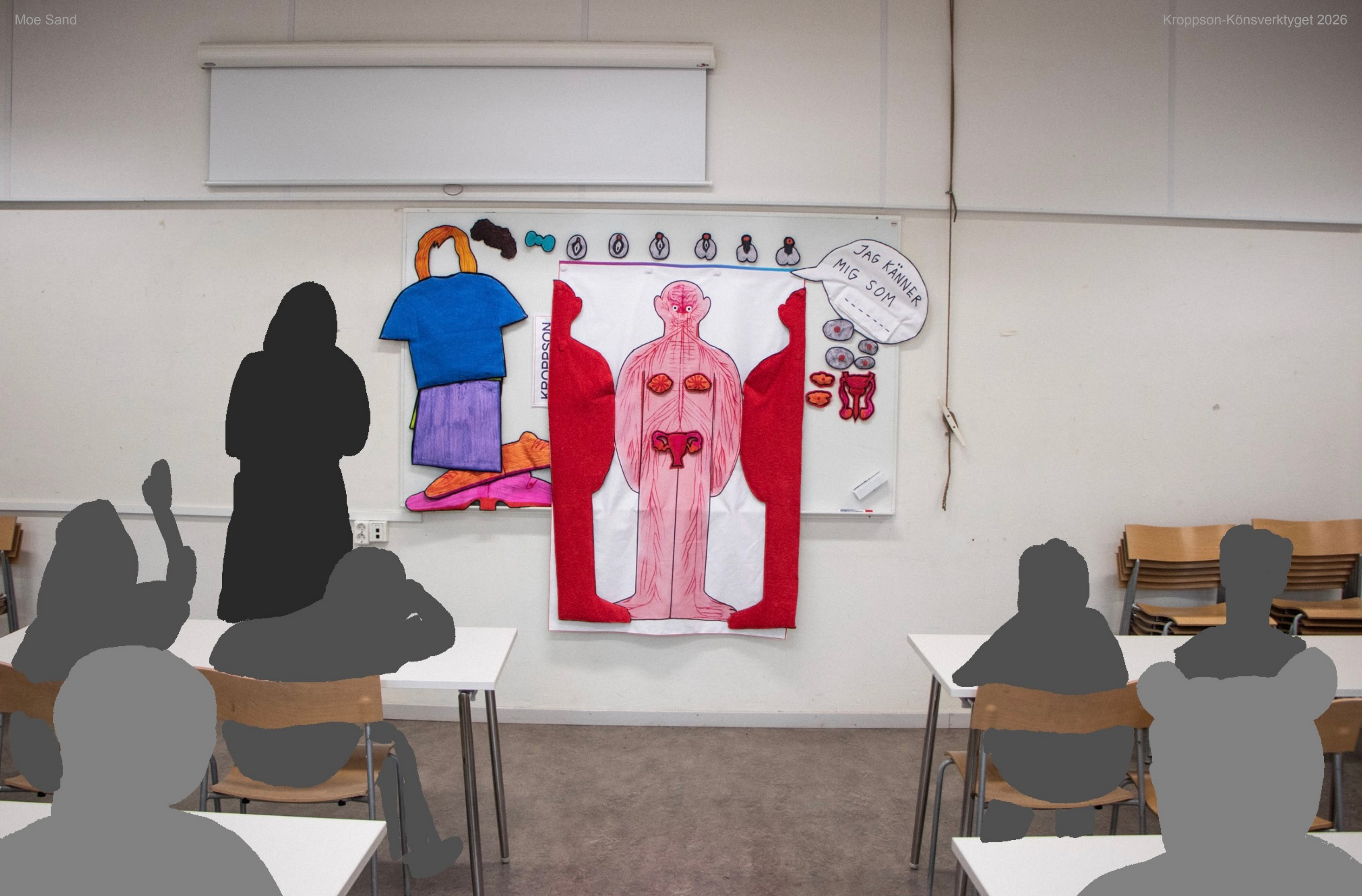
Elever skriver eller diskuterar vad de lärt sig och eventuella frågor de har. Potentiellt kan lektionen följas upp i en *Storyline* liknande workshop där eleverna kan fortsätta skapa egna karaktärer eller samhällen. (Vidare information om detta på s.14)

- Principer :**
- Det finns inte ett rätt sätt att vara.
 - Kropp, uttryck och identitet hänger inte alltid ihop.
 - Variation är en naturlig del av att vara människa.
 - Olika erfarenheter och identiteter, såsom intersexvariationer, ickebinära och transidentiteter, inkluderas som en självklar del av materialet.

- Bra frågor:**
- Är öppna för många olika svar
 - Börjar ofta med hur, vad, varför
 - Öppnar upp fler tankar
- Undvik:**
- Frågor med rätt/fel
 - Att rätta elevernas upplevelser
 - Att pressa någon att dela personligt

Förslag på frågor :

- Vad är det första du lägger märke till när du ser en person?
- Vad kan vi veta om någon bara genom att titta?
- Vad kan vi inte veta?
- Vad berättar kläder, hår och stil om en person?
- Kan två personer se lika ut men känna sig olika?
- Kan någon uttrycka sig på ett sätt som inte stämmer med hur de känner sig?
- Ser alla kroppar likadana ut?
- Vad har vi lärt oss om kroppar tidigare?
- Finns det kroppar som inte passar in i "tjej/kille"?
- Hur vet man vem man är?
- Är det något man själv känner, eller något andra bestämmer?
- Kan det förändras över tid?
- Vad händer när någon inte passar in i de kategorier vi har?
- Vem bestämmer vilka kategorier som finns?
- Hur kan det kännas att inte bli förstådd?
- Hur kan en dag se ut för den här personen?
- Vad kan vara lätt för dem? Vad kan vara svårt?
- Hur tror ni att andra bemöter dem?
- Vad skulle kunna göra deras dag bättre?
- Har du tänkt något nytt idag?
- Var det något som kändes svårt att förstå?
- Varför tror du att det här är viktigt att prata om?

Skapa egen karaktär

1. Bygga personen

Nyckelfrågor

Hur vill din karaktär se ut?
Vad tycker karaktären om?
Hur tror du att andra uppfattar personen?

Aktivitet

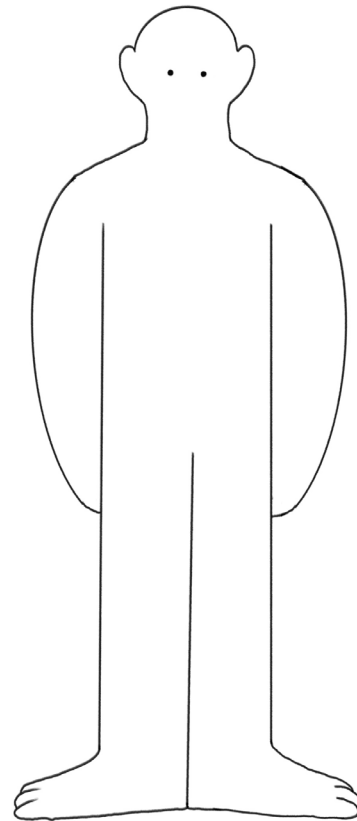
Eleverna arbetar i mindre grupper och bygger egna karaktärer. De väljer:

Kroppsliga drag
Stilen/kläder
Namn och pronomen
Intressen
Familj

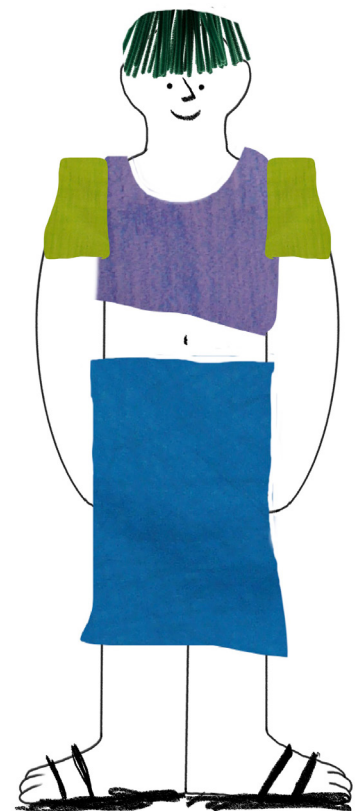
Karaktärerna dokumenteras genom korta personbeskrivningar som eleverna skriver ner på ett papper brevid karaktären.

Resultat

Fiktiva karaktärer som kan användas vidare i storylinen.

Rita av en figur på ett stående a5 eller skriv ut denna mall

Klipp ut kläder och hår av tyg-bitar eller genom att färglägga med penna.

2. Situationer och normer

Nyckelfrågor

Har din karaktär någon gång känt sig missförstådd?
Finns det situationer där människor behandlas olika?
Vad händer när någon bryter mot normer?

Aktivitet

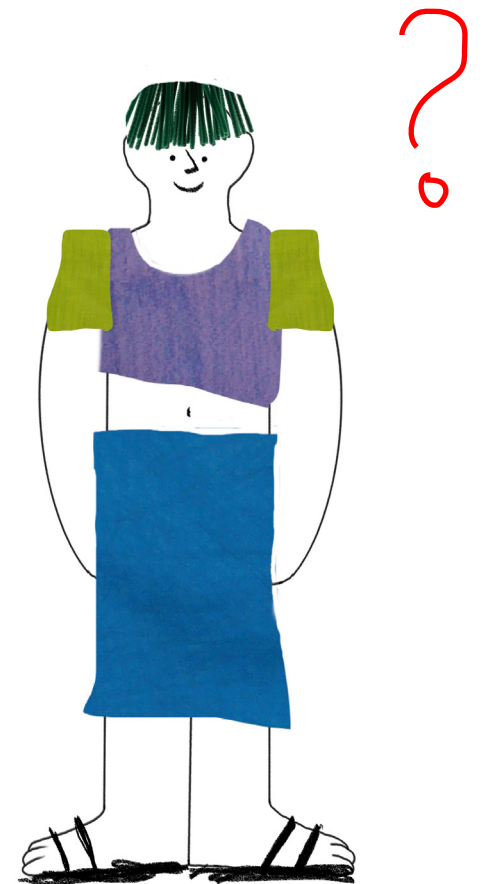
Läraren presenterar vardagliga scenarion:

Omklädningsrum
Toalett
Klädbutik
Middagsbord
Läkarbesök

Eleverna diskuterar i grupper hur deras karaktär skulle kunna uppleva situationen och spelar eventuellt upp korta scener.

Resultat

Reflektion kring normer, grupptillhörighet och bemötande.

På detta vis kan karaktärerna som eleverna skapat, vidare placeras in i fler sammanhang samt ett vidarebygge kan ske där eleverna får bygga upp ett samhälle eller en skola där alla elever får plats på samma villkor. För vidare inspiration om hur just Storyline-metoder kan fortsätta berika elevernas lärande rekommenderar jag att ta del av deras material på deras hemsida <https://storyline.se/>.

Avslutande ord

Tack för att du tagit del av detta material!

Kroppson är resultatet av ett examensarbete i konstnärligt kandidatprogram i design på HDK-Valand Göteborg, 2026. Projektet är utfört av Moe Sand som även är författare till detta material.

Projektet ville undersöka hur design kan användas för att förmedla kunskap som ofta upplevs komplex och svår att ta till sig genom endast litterärt intag. Därav resulterade detta examensarbete i ett visuellt och taktilt material som vill hjälpa främst lärare att kunna närma sig dessa frågor om kropp, kön och identitet på ett enklare sätt tillsammans med sina elever.

Vid frågetecken eller behov av kontakt av skaparen av detta material kan ni ta kontakt via email:
moe7sand@gmail.com

Exempel på hur enkelt normer kring kön synliggörs med visuella medel.
En fluga eller en rosett? Manligt eller kvinnligt? Varför?

